

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
РЕПУБЛИКА ЦРНА ГОРА
Влада Републике Црне Горе
Савјет за опште образовање

<i>Ниво образовања</i>	Гимназија
<i>Предмет</i>	ИСТОРИЈА
<i>Разред</i>	I, II, III, IV
<i>Предметни комисија</i>	<p style="text-align: center;">Проф. др Ђорђе Борозан, професор, Историјски институт Републике Црне Горе, председник</p> <p style="text-align: center;">Радован Поповић, просвјетни инспектор, Министарство просвјете и науке Републике Црне Горе, члан</p> <p style="text-align: center;">Милада Касумовић, просвјетни инспектор, Министарство просвјете и науке Републике Црне Горе, члан</p> <p style="text-align: center;">Горан Марковић, професор, Гимназија „Слободан Шкеровић”, члан</p> <p style="text-align: center;">Драган Мирановић, професор, СШ „Марко Радевић”, члан</p> <p style="text-align: center;">Здравко Пејовић, наставник, ОШ „Ловћенски партизански одред”, члан</p> <p style="text-align: center;">Сант Шаботић, наставник, ОШ „Милева Лајовић- Лалатовић”, члан</p> <p style="text-align: center;">Жељко Дринчић, наставник, ОШ „Милева Лајовић- Лалатовић”, члан</p>

САДРЖАЈ:

- 1. Назив наставног предмета 3**
- 2. Одређење предмета 3**
 - а) Положај, природа и намјена предмета 3
 - б) Број часова по годинама образовања 3
- 3. Општи циљеви предмета 4**
- 4. Садржаји и оперативни циљеви предмета 4**
- 5. Дидактичке препоруке 44**
- 6. Корелација међу предметима 45**
- 7. Стандарди знања (испитни каталог) 46**
 - 7.1. Стандарди знања 46
- 8. Начини провјере знања и стручне оспособљености 50**
- 9. Ресурси за реализацију 51**
 - 9.1. Материјални услови, стандарди и нормативи за наставу хемије у основним школама 51
 - 9.2. Оквирни списак литературе и других извора 52
- 10. Профил и стручна спрема наставника и стручних сарадника 53**

1. Назив наставног предмета

ИСТОРИЈА

2. Одређење предмета

а) Положај, природа и намена предмета

Историја је у средњим школама општеобразовни предмет, који заједно са матерњим језиком и географијом припада групи националних дисциплина. Историја се у основној школи изучава од VI до IX разреда. Као наставни предмет, историја подразумијева одабрану количину историјског знања прилагођену узрасту ученика и њиховим развојним способностима.

У домену образовања, историја својим садржајима омогућава ученицима да се упознају са свим значајнијим друштвеним процесима и догађајима који су утицали на развитак цивилизације, чиме директно доприноси развоју њихове опште културе. Тиме се остварује не само усвајање основних појмова везаних за прошлост људског друштва, већ и омогућава лакше разумијевање савремених процеса и догађаја.

У васпитном процесу историја има примаран значај у формирању националног идентитета и развоју личности. Читање историјских текстова праћено је интензивним емоцијама које утичу на формирање

сентимента – патриотизма, осјећања части, лојалности и националне свијести. Осим тога, историја такође доприноси и разбијању одређених предрасуда према појединим народима, расама и вјерским групама, што је предуслов за конституисање друштава заснованих на демократским принципима.

б) Број часова по годинама образовања

Разред	Гимназија
I	70
II	70
III	70
IV	64
Укупно	274

У реализацији ових програма потребно је 85% од предвиђеног плана, док се 15% програма реализује по избору локалне заједнице, односно мањинских народа и етничких заједница.

3. Општи циљеви предмета

Поред усвајања схватања о развоју људског друштва до којих је историјска наука дошла користећи се научним методама, настава историје има циљ и:

- Усвајање основних знања о историји као науци и наставном предмету
- Развијање способности разумијевања историјског времена, простора и употребе историјске литературе и терминологије
- Упознавање ученика са свим врстама историјских извора и указивање на неопходност критичког прилаза информацијама које су у њима садржане
- Упознавање са значајнијим догађајима, процесима и личностима политичке, економске и културне историје, које су обиљежиле одређене историјске епохе.

- Афирмисање садржаја из националне историје којима се остварује развој националног идентитета и свијести о припадности државној заједници

- Развијање способности критичког и историјског мишљења и логичког закључивања

- Афирмација аргументованог дијалога

- Утицање на формирање личности ослобођене од нетрпељивости, ксенофобије, предрасуда и националистичких идеала, његовање демократских облика понашања, вјерске и националне толеранције

- Оспособљавање ученика за процес перманентног образовања.

- Да се заинтересује за проучавање прошлости, учи отворености проучавања других култура, различитих мишљења и изношењу аргумената и мотивише се за изучавање националне историје.

4. Садржаји и оперативни циљеви предмета

Оперативни циљеви произилазе из општих циљева и усмјерени су на ученике. Показују шта ученик треба да научи, сазна, постигне, може да уради. Обједињују садржајне (појмови, принципи, законитости) и процесне циљеве (разне когнитивне и комуникацијске способности и компетенције) и служе као основа за дефинисање стандарда знања. Предложене активности произилазе из постављених циљева и упућују на процесе и радње путем којих ученик остварује циљ. Представљају смјернице, нипошто стриктна упутства, за наставнике. Колона – *појмови и садржаји* представља отворен избор за реализацију предвиђених циљева и активности. У складу са могућностима и захтјевима ученика, наставник је слободан да колону допуни или скрати у обиму који неће угрожавати могућност стицања компетенција према постављеним стандардима знања. Колона *корелације* представља упутства и препоруке за остваривање функционалне сарадње из предметних области у којима је могуће направити логичку везу и преплитање од користи за савладавање наставних јединица. Наставницима је остављена могућност да и сами уписују остварени степен повезаности са осталим предметима и темама из локалне историје наставним садржајима за које сматрају да им могу бити од важности у спровођењу наставне праксе.

I разред

Тема: УВОД У ИСТОРИЈУ

Оперативни циљеви	Активности	Цијмови - садржај	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разложе значење историје као науке у расвјетљавању и тумачењу прошлости људског друштва - упознају циљеве наставе историје и путеве до историјске истине - сазнају да прошлост упознајемо на основу историјских извора и увиђа потребу за њиховим сакупљањем, чувањем и критичким проучавањем - разликују начин рачунања времена некад и сад - разврстају у правилном хронолошком реду велика историјска раздобља и опише разлике између њих - упознају најважније помоћне историјске науке и схвате њихов однос са историјом 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознају значај историје за хуманистичке науке, - објасне зашто учимо историју и на која питања историја као наука треба да одговори - изразе свој став – да ли постоји разлика између прича о прошлости и историје као науке - закључи зашто се изворима служе историчари и објасне потребу критичког тумачења извора - објасне начин рачунања времена према хришћанској ери - образложе на основу чега је и како извршена периодизација историје као науке - откривају везу историје и других предметних области 	<ul style="list-style-type: none"> - Уводу историју - цивилизација - култура - повеља - хроника - архив - сра - датум - антика - робовласништво - феудализам - капитализам - социјализам 	<p>Корелација</p> <ul style="list-style-type: none"> - Књижевност, ликовна умјетност, информатика (информације са Интернета) - Науке: методологија природних и друштвених науке

Тема: ПРАИСТОРИЈА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - упознају како и на основу чега се дијели праисторија - опише како су природне и географске промјене утицале на развитак човјека - сазнају о начину живота људи у каменом и металном добу (начин становања и исхране, градња првих пребивалишта, предмети за свакодневну употребу) - схвате значај проналаска ватре, техничког напретка у изради оруђа, оружја и њихову ширу примјену - опише промјене настале у животу човјека проналаском метала 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - раде на тексту и илустративном материјалу из удџбеника - изнесу свој став како палеонтологија и археологија помажу у тумачењу праисторије - образложе како су живјели праисторијски људи и чиме су се бавили - упореде оруђа, оружја и начин живота људи у доба палеолита и неолита; каменог и металног доба - образложе последице открића метала и тачка значајне за живот људи 	<ul style="list-style-type: none"> - камено и метално доба - свједочанства о животу људи у праисторији - палеолит - мезолит - неолит - матријархални род - патријархални род - тотемизам - анимизам - магија - политеизам - монотеизам - орнамент - оријент 	<p>Ликовна умјетност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - појава - умјетничког стваралаштва и умјетност праисторије. - истаћи ралигиозне и умјетничке - представе човјека праисторије.

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - упознају постепени развој људског друштва и кретање од нижих ка вишим облицима друштвених заједница (род, братство, племе) - упознају разлоге за појаву првих вјеровања и потребе за изражавањем осјећања путем умјетности - сазнају о Илирима као најстаријим становницима црногорског простора, њиховом начину живота и култури - опише на карти најзначајнија археолошка налазишта на тлу Црне Горе 	<ul style="list-style-type: none"> - анализира како је начин привређивања људи у каменом и металном добу утицао на промјене у организацији друштва и начина живота - објасне настанак приватне својине и државе - доведе у везу вјерска схватања и умјетност праисторијског човјека и наведе трагове првог умјетничког изражавања - демонстрира на историјској карти Црне Горе размјештај илирских етничких група и опише најстарија археолошка налазишта на црногорском тлу - посјети најближе праисторијско налазиште или завичајни музеј и напише кратак реферат о томе 		

Тема: РАНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наводе подручја и ријеке око којих су настале прве високоразвијене културе - Дефинишу у развоју друштва и држава Старог истока (Месопотамија, Египат, Индија, Кина, Феникија, Палестина, Персија) - Одреди особине најстаријих цивилизација на америчком тлу (Маје, Астеци и Инке) - схвате значај иригационог система за живот људи (на примјеру Месопотамије и Египта) - опише начин живота различитих друштвених слојева у раним цивилизацијама - одреде особине привредног развоја древних народа 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстрира на карти народе и државе раних цивилизација и наводи који народи и државе данас постоје на том простору - објасни структуру друштва и устројство држава древних цивилизација - читају и анализом одломака из Хамурабијевог законика - упореде и сличности и разлике у друштвеним и политичким дјелатностима међу цивилизацијским подручјима 	<ul style="list-style-type: none"> - Месопотамија - Египат - Индија и Кина - Државе источног Средоземља - Цивилизације на тлу Америке - Стари исток - деспотизам - иригациони систем - асимилација - катаракта - пирамида - мастаба - балсамовање - мумија - хијероглифи - обелиск - капител - саркофиг - колонија - јулизам - лавиринт - алманах - инкарнација 	<p>Књижевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - књижевност старог вијека - историја сумерско-вавилонске цивилизације - <i>Еп о Гилгамешу</i> (настанак књижевности, мит и књижевност) - Кавни су јунаци Гилгамеш и - Енкиду, њихово поријекло статус и изглед? - шта је код њих стандардно, - а шта изузетно? <p>Ликовна умјетност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - умјетност - Месопотамије (карактеристике умјетничког израза становништва Месопотамије)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - уочити значај религије у животу људи и њен утицај на културно стваралаштво првих цивилизација - наведе и опише најзначајније тековине културног стваралаштва раних цивилизација 	<ul style="list-style-type: none"> - опиши начин живота и занимања становништва раних цивилизација и укаже шта им је било заједничко а по чему су се разликовали - читају изворни текст и анализирају га 		<ul style="list-style-type: none"> - египатска цивилизација (карактеристике достигнућа умјетности Египћана, грађевинарство, вајарство сликарство)

Тема: АНТИЧКА ГРЧКА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опишу природне услове и географски положај грчких области значајне за живот људи, - демонстрира на карти подручја најстаријих култура егејског свијета и оцијени њихов значај - упознају тековине критско-микенске културе и живот старих Грка у Хомеровом добу - упознају карактеристике грчке религије (многобоштво, митови) - анализира живот Грка у више различитих полиса - наводе узроке, правце и последице велике грчке колонизације - демонстрира на карти мјеста најважнијих битака у грчко-персијским ратовима и образложе њихове последице 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - означи карактеристике грчког друштва и привреде Хомеровог доба - направе породично стабло најважнијих грчких божанстава - објасне зашто је у Грчкој настало мноштво политичких заједница – полиса и опише их - демонстрирају на карти земље и крајеве у којима су Грци оснивали своје колоније и објасне разлоге и значај колонизације - утоређује уређење Спарте и Атине и истакне сличности и разлике - проналазе на карти мјеста најважнијих битака у грчко-персијским ратовима, 	<ul style="list-style-type: none"> - Микена и њена улога у источном Средоземљу - Херојско доба - Полис - Спарта - Атина - Златно доба Атине - Криза грчких полиса - Грчка култура - Хеленистичко доба - Хеленистичка култура - Седам свјетских чуда - киклопи, басилеус, - Пантеон, Титан, - Муза, мит, - антропоморфизам, аристократска хегемонија, - акламација, - лаконски одговорни, - архонт, демос, - хармонија, - туника, колонида, 	<p>Кључевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хомер: <i>Илијада</i> и <i>Одисеја</i> (тројански мит, антички еп, хомерско питање) - Подруђи историјски и умјетнички значај Хомерових епова. <p>Ликовна умјетност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Антика, - класична умјетност <p>Грчка (карактеристике и тековине ненадмашног грчког умјетничког израза, разлика између архајског, класичног и хеленистичког)</p> <p>- Кључевност: Драмска поезија</p> <p>- Софокле: <i>Антигона</i> (структура)</p>

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - разлики Спарте и Атине и упознају основне карактеристике њиховог државног и друштвеног уређења, - просуде значај заједничке борбе Грка за слободу - вреднује „златно Периклово доба“ - наведе узроке делопонеских ратова и схвате штетност унутар грчког сукоба - упознају највећа културна достигнућа Грка у књижевности, филозофији и науци - опишу успон Македонске државе и на карти уочи вријеме и простор настанка империје Александра Великог, њену величину и значај - наведе најзначајнија достигнућа хеленистичке културе (умјетност, наука, филозофија, књижевност) 	<ul style="list-style-type: none"> - процјењују Периклово златно доба - образложе привредне и политичке узроке Пелопонеског рата и оцијени његове последице - најзначајније тековине грчке културе и појасни тврђаву да је култура старих Грка у темељу свјетске културе - упореде културу старих Грка са културом источних народа - демонстрира на карти земље које је освојио Александар Велики и оцијени утицај Грка у хеленизацији источног свијета - наведе примјере практичне примјене научних и културних достигнућа хеленистичког доба 	<ul style="list-style-type: none"> - сатрапија, - методе, - каријатида, - идеализам, - логика, - валута, гигант, - идила 	<ul style="list-style-type: none"> - драмског текста, античко позориште, трагичари, тебански мит, појам трагичног) - истаћи у чему је хеленска и људска величина Антигона

Тема: АНТИЧКИ РИМ

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - упозна на историјској карти географске особености Апенинског полуострва - опишу настанак Рима - разлику структуру и организацију римског друштва у доба краљева - упознају основна обиљежја римског друштва и државе у доба Републике - опише римску војску и појасни њену улогу и значај у стварању и ширењу римске државе - као и последице римских освајања - схвате суштину аграрно-социјалних реформи, војних реформи и прикаже положај робова у Риму - утврди узроке пропадања републиканских органа власти и услове који су погодовали за настанак нових облика владавине (диктатура, монархија) - упознају промјене друштвеног, државног и привредног развоја Царства 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - демонстрира на карти и прикаже најстарије становништво Италије и објасне шта говори историја а шта легенда о оснивању Рима - објасне како се обликовало римско друштво у доба краљева - објасне по чему је Рим био аристократска република и преко којих институција је дјеловала - демонстрира на карти подручја освојена у доба Републике и анализира промјене настале у римског друштва последије великих освајања - анализира аграрно-социјалне мјере у Риму, живог робова и оцијени значај њиховог рада - објасне како је и зашто Римску републику замијенила империја - објасне најважније карактеристике Римске државе у доба Царства (принципат и доминат) - упореди живот Римљана прије и последије великих освајања 	<ul style="list-style-type: none"> - Развој цивилизација у западном Средоземљу - Постао Римске државе - Рим господар Средоземља - Од Републике до Царства - Успон Римског царства - Касноантичко Римско царство - Подручје Црне Горе у Римској држави - Римски свијет богова - Почетци хришћанства - Римска култура - аутохтон, доминирати, 	<p>Кључевност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Биткаја: <i>Легенда о тојоту, Бесједа на гори</i> - (<i>Стари и Нови заједити</i>) - Зашто Бог (Господ) хоће да „истријеби са земље људе“, иако су они његово дјело? Какав је смисао овог чина – уништење или прочишћење? - Доцарати и анализирати визију потопа. Који детаљи у њој имају реалисти, а који симболички смисао? - Исус Христ говори својим ученицима монолог својеумних пресама у прози (у првом поглављу Новог заједита).

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - опише свакодневни живот различитих слојева римског друштва - на историјској карти уочи докле је сезало римско царство на сјеверу, југу, истоку и западу у вријеме највећег успона (II вијек нове ере) - уочи и опише узроке привредне и друштвене кризе Римске империје, сеобу народа, подјелу и пропаст Западног римског царства - сазнају о времену римског освајања и владавине на простору Црне Горе и на карти наведе споменике римске културе у Црној Гори - наведе основна обиљежја религије Римљана; опише друштвену и духовну подлогу ширење хришћанске вјере - упознају особености римске културе и наведе најзначајнија достигнућа Римљана (право, историографија, књижевност, умјетност) - вреднује значај римске културе за савремени свијет 	<ul style="list-style-type: none"> - направи табелу значајнијих владара у управљању Римом у доба краљева, доба Републике и доба Царства - дестематрира на карти која су подручја била под Римљанима у Европи, која у Африци и Азији на врхунцу моћи - анализира узроке и последице сеобе народа и пропаст Западног римског царства - образложе систем римске управе и процес романизације у Црној Гори; наводи у чему и како свједоче трагови римске културе на црногорском тлу - посјети бар једно налазиште остатака римске културе или најближи значајни музеј и напише кратак реферат о томе - објасне појаву и ширење хришћанства; читајући дјело изворног текста из Библије (Христово беседа на гори) износи свој став - доведу у везу грчку и римску религију и културу и наводи сличности и разлике - Римљани обогатили културу човјечанства, наведе примјере из практичног живота 	<ul style="list-style-type: none"> - република, трибуни, - нобил, цезурија, - магистрат, вето, - диктатор, легија, - латифицијација, провинција, - романизација, пролетер, - тријумф, оптимат, - популар, тријумвират, - империја, прицепс, - колонат, абдицирати, - полтифик, хришћанство, - месџа, апостоли, - катакомбе, теолог, - канонске књиге, форум, - арена, терме, - синагога, аквадукт, 	<ul style="list-style-type: none"> - шта и како савјетује своје ученике? Значи ли таква позиција активан или пасиван став према животу, задацима и пројектима? Из чега се види хуманизам, а из чега поетски карактер залагања за хуманизам? Да ли идеја миротворства изражена у овом тексту, може да има универзално, па и активно, савремено значење? <p>Ликовна умјетност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - класична умјетност Рима (особености римског грађевинарства, вајарства и сликарства)

Дидактичке препоруке:

Са методичког становишта наставник при планирању рада треба да води рачуна о активним облицима и методама рада, који ће ученике мотивисати и увести их у самосталан, рад уз помоћ разноврсних наставних средстава.

Употреба једне методе – методе усменог излагања, и поред и својих позитивних својстава, не активира у довољној мјери ученикову личност. Стога савремени и разноврсни облици и методе рада: групни, у паровима, употреба уџбеника, популарне литературе, историјских карата, плу-страдија (слике, дијафилмови, дијапозитиви, шеме, графикони, макете), музејских експоната, културно-историјски споменици (иосјета), архивског материјала, реферати и семинарски радови учиниће наставу занимљивом.

Препоручује се да савремене методе и облици рада уз примјену разноврсних наставних средстава буду саставни дио све три фазе наставног процеса – тј. фазе учења и подучавања, понављања и утврђивања, фазе провјеравања знања и оцјењивања.

Оваква разноликост и динамика разбија монотонију часа која се пасивизира ученике. Наставник бира онај метод односно облик рада према наставној материји, опремљености збирке наставних средстава и учила, својим предиспозицијама и перспективном циљу како би се у највећој мјери обезбиједио успјех у реализовању образовних и васпитних задатака.

II разред

Тема: РАНИ СРЕДЊИ ВИЈЕК

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Опиту помоћу карте велику сеобу народа - Појасне феудалне односе - Упознају са Византијом као водећом ранофеудалном државом - Појасне разлике црквеног сукоба између Рима и Цариграда - Опиту настанак ислама као велике свјетске религије - Образложе ступање на историјску позорницу Германа, Словена, Арапа и др. народа - Уоче важност друштвених промјена и њихову повезаност са привредним развојем - Пронађу сличности и разлике између Византије и арабљанске државе - Идентификују цркву као најутицајнију институцију у средњем вијеку - Критички процијене сличности и разлике између хришћанства и ислама - Упознају са прапостојбином Словена и начином живота 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - налазе на историјској карти податак који се тражи - означе економске параметре у доба феудализма - наведу кључне догађаје из Византијске историје до XIII вијека - изнесе сопствено запажање везано за црквену подјелу - самостално формулишу питања - изврши индентификацију - доведе у везу - изведе закључак о утицају привреде на друштвене промјене - верификује валидност сопствених ставова - имснуту начин утицаја цркве на друштвене прилике - читају текстове из Библије и Курана - сакупилају податке везане за живот Словена у прапостојбини - биљежи битне појмове и садржаје које се тичу конституисања држава 	<ul style="list-style-type: none"> - Велика сеоба народа - Феудално друштво - Византија до XIII в - Хришћанска црква и њено устројство - Арабљани и ислам - Стари Словени и њихове сеобе - Насељавање Словена на Балканско полуострво - Карантанција, Хрватска, Самуилово царство - Рашка до XII вијека - Дукља - Зета у доба Војислављевића 	<p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - миграције становништва - књижевност у раном средњем вијеку (биографије, витешка, лирска и епска поезија) <p>Књижевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Јужнословенска књижевност у раном средњем вијеку)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржај	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Опиту помоћу карте насељавање Јужних Словена на Балкану - Појасне тешкоће при формирању првих држава Јужних Словена - Лоцира просторе Рашке на Балкану - Опиту просторе на којима је настала Дукља - Наведу владаре из породице Војислављевића - Преиспитају потребе старих Словена за сеобама - Анализирају на примјеру Јужних Словена сеобу народа - Потраже сличности међу првим јужнословенским државама - Направе паралелу између средњовјековних држава Рашке и Дукље - Процијене значај владавине Михаила и Бодина Војислављевића - Вреднују значај Дукље за стварање црногорске државе 	<ul style="list-style-type: none"> - пронађу на историјској карти прве јужнословенске државе - наброје прве српске владаре - на карти препознају локалитете од историјске важности - праве табелу дукљанско-зетских краљева са значајнијим датумима - графички прикажу правац сеобе Словена - из уџбеника издвајају и упоређују чињенице - синтетичку дате садржаје и хронолошки их разврставају - критички вреднују интерпретације, приступе и предности у методолошком истраживању - наводе најзначајније догађаје из њихове владавине - препознају историјски код термина Дукља-Зета-Црна Гора 		

Т е м а : РАЗВИЈЕНИ И ПОЗНИ СРЕДЊИ ВИЈЕК

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Опишу настанак средњовјековног града - Наведу крсташке поноде - Наброје најзначајније државе овога доба и резимира њихове односе - Појасне што је за простор Балкана значио пад Цариграда - Илуструје развој града на примјеру Венеције - Информише о настанку првих универзитета и развоју културе и умјетности - Опишу положај Јевреја у средњовјековној Европи - Упореди натуралну и робно-новчану привреду - Направе поређење између данашњег и средњовјековног града - Да анализирају промјене у односу средњовјековног друштва према цркви - Докаже на примјерима утицај Византије на Јужне Словене - Прочијене утицај епидемија куге на привредна и друштвена дешавања у Европи 	<p>Ученик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слуша излагање датог садржаја и доведе га у везу са дон хронолошки ређају догађаје доведе га у везу са данашњим изгледом града из крсташких похода - анализирају структуру великих монархија у односу на остале државе, - да разумију симболичку поруку историјске илустрације - класификују по значају културне институције и стваралаштва - читају изворни текст Талмуда - износи сопствено запажања о привредним токовима у средњем вијеку - повезује нове садржаје са сродним садржајима из других области претходним знањем и искуством - доведе у везу културну еманципацију са религијским убјеђањима 	<ul style="list-style-type: none"> - Град и општи привредни развој - Римокатоличка црква - Велике монархије - Византија (1204-1453) - Млетачка Република - Средњовјековна култура - Јевреји у средњем вијеку - Развој српске државе од XIII до XV вијека - Положај Зете у држави Њемањића - Босна - Дубровник - Култура Јужних Словена - Албашки у средњем вијеку 	<p>Географија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - економска географија (развој привреде) - Историја умјетности: романска, готика - Историја умјетности: средњовјековна архитектура, сликарство и вајарство) - Јужнословенска средњовјековна књижевност: - хагиографије, биографија, родослови, романи

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Предвиди значај настанка сталских монархија - Опишу ширење српске државе и наведу најзначајније владаре - Наброје најзначајнија достигнућа средњевјековне културе Јужних Словена - Објасно же кашњење у настанку босанске државе - Илустрије развој града на примјеру Дубровника - Пронађу сличности и разлике између Српске државе, Босне и Дубровника - Направе разлике у положају Зете у доба Војславевића и њен живот у склопу српске државе - Оцијени утицаје западно-европске и византиске културе на Јужне Словене - Направе приказ положаја Албанаца на Балкану у Средњем вијеку - Интерпретира узајамне везе међу балканским народима народима у средњем вијеку 	<ul style="list-style-type: none"> - Биљеже текстом неколико поља утицаја Византије на Јужне Словене - Повежу утицаје епидемија на друштвене токове са данашњицом - Читају додатну литературу с циљем препознавања митског и историјског - Именују најзначајнија културна остварења Јужних Словена - Идентификују проблеме у конституисању босанске државе - посјете сличне локалитете на свом простору - користи се индексом појмова у уџбенику - самостално формулише питање - резимирају културне домете код Јужних Словена - упоређују положај Албанаца и Јужних Словена у средњем вијеку - синтетичку даје садржаје - пишу краће радове и приказе 	<ul style="list-style-type: none"> - Османлије, њихово уређење и прва освајања - Србија у борби против Османског царства - Балшићи - Црнорезовићи - Привредне и културне прилике у Зети у доба Балшића и Црнорезовића 	

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Олишу уређење Османске државе и њихова прва освајања - Извјести о приликама и Зети у доба Балшића и Црнојевића - Преиспитају стање у Србији прије и после битке код Ангоре - Направе паралелу прилика у Зети Балшића и Црнојевића - Вреднују значај штампарије Црнојевића - Оцјени улогу Зете другој половини XIV и у XV вијеку 	<ul style="list-style-type: none"> - повезују нове садржаје са сродним садржајима из других области - хронолошки ређају значајније догађај - упоређују стање међу државама на Балкану - процјењују значај Ангорске битке на касније прилике у Србији - издвајају најважније о томе гдје је штампана прва књига код Јужних Словена - Доводе у везу положај и прилике на Балкану са онима у Црној Гори 		

Дидактичке препоруке:

Увођење ученика у изучавање наставних садржаја историје предвиђених за II разред гимназије, нужно је усмјерити тако да ученик истовремено буде и објект и субјект васпитно-образовног процеса, како би се на тај начин оспособио за самосталан рад и даље самообразовање. Избором и синхронизованом примјеном одговарајућих облика рада (фронтални, рад у пару, индивидуални, групни), метода (метода усменог излагања, метода рада с уџбеником и другим штампаним текстом, метода писаних и илустративних радова, метода демонстрације, метода екскурзија), средстава (уџбеник, дијафилмови, видео касете и траке, наставни листићи, готове графофолије, историјске карте), ученик долази у сам центар педагошког интересовања. Комбинацијом наведених облика и метода рада, као и коришћењем расположивих средстава, наставу је могуће организовати тако да у њој ученик стиче знања и чулна искуства која ће подстаћи његове мисаоне и радне потенцијале у циљу ефикаснијег развоја његове личности не као репродуктивне, већ као продуктивне и стваралачке.

III разред

Тема: НОВИ ВИЈЕК (ОД КРАЈА XV ДО КРАЈА XVIII ВИЈЕКА)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведу догађаје по којима се препознаје нови вијек - разликују начин и стил живота у доба хуманизма и ренесансе у односу на претходно доба - наброји најзначајнија остварења на пољу умјетности и науке у периоду од XV – XVII вијека - образложе на новом пријему промјене у вјерском животу Европе од XV-XVII вијека - опише позицију балканских народа и простора у односу на Османско царство и Хабсбуршку монархију у XVI и XVII вијека - анализирају позицију великих сила на Балкану у XVI-XVIII вијека - одбране специфичну позицију Црне Горе током два вијека живота под Отоманском влашћу - Наведу црногорске институције које су одржавале и афирмисале борбу за независност од Отоманског царства 	<p>Ученици</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хронолошки ређају догађаје с почетка новог вијека значајне за свјетске процесе - Анализирају и коментаришу из удбеника ликовни материјал - Разумију симболичну поруку историјске илустрације - Означе носиоце вјерских промјена у Европи - На историјској карти лоцирају народе и државне заједнице који су биле под Османским односно Хабсбуршким утицајем - Упоредјују облик и начин владања великих сила на Балкану - Именују црногорске специфичности под отоманском влашћу у односу на остале балканске народе - Праве мало истраживање на основу породичне традиције и локалног амбијента 	<ul style="list-style-type: none"> - Европа од краја XV-XVIII вијека - Реформација и католичка обнова - Балкан у позицији између Османског царства, Млетачке републике и Хабсбуршке монархије у XVI и XVII вијеку - Црна Гора у доба владицата - Апсолутистичка монархија - Излазак Црне Горе на европску дипломатску сцену током XVIII вијека - Ратови и револуције од 1775-1815. г. 	<p>Историја умјетности</p> <ul style="list-style-type: none"> - (релесанса, барок) <p>Социологија</p> <ul style="list-style-type: none"> - (друштвени системи)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - одреде значај апсолутистичких монархија у односу на друге системе - Наброје основне карактеристике по којима су се препозналавале Европске државе у доба апсолутизма - оцијене стање у Црној Гори уоче и након устолочења династије Петровић Његош - вреднуу значај првих грађанских револуција - Препричају ток Наполеонових ратова 	<ul style="list-style-type: none"> - Идентификују стање у Француској, Холандији и Енглеској у доба апсолутизма - Праве родослов Петровића Његоша до Петра I и биљеже значајније догађаје из њихове владавине - Препознају заједничке елементе у Америци и Француској након грађанског рата и револуције - Издвајају битне догађаје из Наполеонових ратова и коментаришу их 		

Тема: СТВАРАЊЕ МОДЕРНИХ ДРЖАВА (XIX ВИЈЕК)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознају се са економским и техничким достигнућима прве индустријске револуције - опишу прилике на Балкану и процијене значај првих устанака - разлиже разлике у стратегији Карађорђа Петровића и Милоша Обреновића за ослободјење Србије - образложе значај стварања модерне државе у Црној Гори и то илуструје са примјером из локалне историје - дефинишу елементе по којима се Црна Гора трансформисала у модерну државу у доба Петра I - критички процијене улогу Петра I у стварању државе - идеју о уједињењу држава образложе на новом примјеру развој националне свијести и - опишу политичке и друштвене прилике у Европи од 1915-1848. године 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Процијенују значај парне машине, телеграфа, параброда, локомотиве за развој капиталистичких односа - Упоредјују прилике у Грчкој и Србији за вријеме ослободилачких покрета - Издвајају битне догађаје из српске револуције - читају и анализирају изворни текст - Доведу у везу црногорске побједе на Крусима и Мартинићима са стварањем модерних државних институција - Прикупљају документе и изворе везане за Петра I - Хронолошки поређају значајније догађаје у Европи од 1815-1848. године - Упоредјују процес уједињења држава у Западној Европи и на Балкану 	<ul style="list-style-type: none"> - Прва индустријска револуција - Балкан крајем XVIII и почетком XIX вијека - Црна Гора у доба Петра I - Европске прилике у периоду 1815-1848. г. - Билакн између Османског и Хабсбуршког царства у првој половини XIX вијека - Источно питање - Црна Гора у доба Петра II (1830-1851) - Црна Гора у доба књаза Данила - Европа и САД у другој половини XIX вијека - Друга индустријска револуција 	<p>Кључевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Посланице Петра I) - Горски вијенац <p>Физика</p>

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>- изразе свој став о формирању националне свијести и државном уједињењу на примјер Италије и Њемачке</p> <p>Одреди особине револуције 1848. године у Европи</p> <p>- Дијалогистичку положај јужнословенских народа у револуцији 1848. године</p> <p>- анализирају положај Балкана у првој половини XIX вијека</p> <p>- пронађе интересе Русије на Балкану</p> <p>- разлаже генезу „источног питања“</p> <p>- направе разлику између органа власти из доба Петра I и доба Његоша</p> <p>- Илуструју културне и друштвене прилике у Његошево доба</p> <p>- Потраже разлоге који су довели до проглашења књажевине Црне Горе</p> <p>- Одреди особине Данишове владавине и истакну кључне догађаје</p>	<p>- Пронађу сличности и разлике између француске грађанске револуције и европске из 1848. године</p> <p>- Наводе кључне догађаје у првој половини XIX вијека који се тичу балканских држава и народа</p> <p>- Означе утицај Русије на Балкан</p> <p>- Изводе закључак о значају Балкана за велике силе</p> <p>- Праве мало истраживање о институцијама државе из доба Петра I и ИИ</p> <p>- Читајући изводе из „Горског вијенца“ и вежу их са историјским изворима</p> <p>- Наводе аргументе за и против проглашења књажевства</p> <p>- Пишу кратки рад о црногорским борбама у доба Данила</p> <p>- Наводе аргументе за црногорско међународно признање</p>	<p>- Успон националних покрета на Балкану до Берлинског конгреса</p> <p>- Црна Гора у доба књаза Николе до 1876. године</p> <p>- Источна криза 1875-1878. г.</p> <p>- Вељи рат 1876-1878. г.</p> <p>- Берлински конгрес и независност Црне Горе</p>	

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Драматизују „црногорско питање“ код великих сила - оцијени прилике у Европи и САД по питању уједињења држава - упореде прилике у Америци и Хабсбуршкој монархији у другој половини XIX вијека - неброје изуме из Друге индустријске револуције - Уређује значај националних покрета код Срба, Хрвата и Грка - проблематизује политику књаза Николе до Вељег рата - докаже утицај Црне Горе на прилике током Херцеговачког устанка одбрани ратне операције Црне Горе током Вељег рата - образложе шта је за Црну Гору значило Међународно признање на Берлинском конгресу 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентују уједињење Њемачке и Италије - На историјској мапи нађу податке који се траже - Да исјече и налијепи важније проналаске (ауто, радио, телефон) - Именују носоце националних покрета на Балкану - Откривају узрочно-последичне односе - Читају изворни текст - Самостално формулишу текст - Пројекне значај побједа на Вучјем долу и Фрутини - Изводи закључак „самосталност“ 		

Тема: ЕВРОПА И БАЛКАН ОД БЕРЛИНСКОГ КОНГРЕСА ДО I СВЈЕТСКОГ РАТА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознају се са стањем у Србији, Босни, Бугарској, Хрватској, Словенији до Балканских ратова - илуструје привредни и културни напредак Црне Горе од 1878-1912.г. - одредијели према првом црногорском уставу - анализирају стање у Црној Гори до проглашења краљевине - вреднују напредак у културно-просвјетној дјелатности у Црној Гори - проблематизује перманентно иселјавање из Црне Горе - докаже да су Балкански ратови били ослободилачки 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - самосталано раде на проналажењу докумената за учење - опажа и описује сликовни материјал - посматра, анализирају и уредује аутентични документ - праве мало истраживање о Бомбашкој афери и колашњинском процесу - креативно рјешава проблемске ситуације - објашњава шире друштвене контексте 	<ul style="list-style-type: none"> - Балкан од Берлинског конгреса до Балканских ратова - Црна Гора од добијања независности до првог устава - Доба парламентаризма у Црној Гори - Културно-просвјетне прилике у Црној Гори од 1878-1912.г. - Црногорске миграције 1878-1914.г. - Балкански ратови 1912/13.г. 	

Дидактичке препоруке:

У реализацији наставног програма за III разред средњих школа важно је истаћи кључне процесе, тачке преокрета и цивилизацијске тековине које су судбоносно утицале на развој људског друштва уопште и онда нагласити начин и мјру у којој су ти процеси прокрети и тековине утицали на историју региона и Црне Горе, такође, треба нагласити и повратни процес, тј. Начин и мјеру у којој су догађаји у Црној Гори утицали на окружење.

Код реализације јединица из историје балканских народа током XVI, XII и XVIII вијека треба наглашавати процесе и структуре карактеристичне за организацију свих дјелова Османског царства, Хабзбуршке монархије или Млетачке републике, издвајајући, наравно, специфичности карактеристичне за поједине народе или покрајине.

Код реализације јединица из историје XIX вијека треба нагласити да је процес националне еманципације карактеристичан за већи дио Европе и да траје, практично, до Балканских ратова и до I свјетског рата.

IV разред

Т е м а : СВИЈЕТ ПОЧЕТКОМ XX ВИЈЕКА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наведу основне друштвено-политичке и економске карактеристике које су обилježиле крај XIX и почетак XX вијека; - Наброје најзначајнија техничка открића с почетка XX вијека; - Именују највеће политичке центре моћи у међународним односима; - Идентификују најзначајније друштвене промјене проузроковане индустријском револуцијом почетком XX вијека; - Наброје најзначајнија колонијална подручја великих сила; - Упореди друштвено-политичке прилике у Краљевини Србији прије и после „мајског прерата” 1903. године; - Илуструу узроке српско црногорских односа после 1903. године; - Појасне суштину анексоне кризе из 1908. године; 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Правеи писан извјештај о основним карактеристикама друштвено-политичких, привредних и економских прилика у свијету и на Балкану почетком XX вијека - Сакупљају податке о ’анексној кризи”, 1908. године и њеним одразима на Црну Гору - Усмено изражавају карактер балкански ратова у односу на источну кризу - Објашњавају процес настанка мале Балкана након 1912/13. године - Анализирају политичке факторе Краљевине Србије и Црне Горе са другим балканским земљама - Упоређују прилике у разним крајевима Црне Горе уочи и након балканских ратова - Препознаје промјене настале „мајским прератом” 1903. 	<ul style="list-style-type: none"> - Свијет почетком XX вијека - Научни и технолошки развој; - Политичка прераподјела моћи; - Балкан почетком XX вијека - Друштвено-политичке прилике у балканским државама почетком XX вијека; - Црна Гора почетком XX вијека - Привреда; - Политичке и социјалне промјене; - Проглашење Краљевине; - Нестанак Османског царства са Балкана - Балкански ратови и нова политичка карта Балкана; 	<p>Физика и хемија</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Технички проналасци с краја XIX и почетка XX вијека) <p>Географија</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Историјат привредног развојта до почетка XX вијека) <p>Социологија</p> <ul style="list-style-type: none"> - (19вјек, друштво, култура, социјалне промјене; стратификација и друштвене неједнакости; Друштвене групе, институције и подручја: Национална и национална свијест)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Олишу привредне и културне прилике у Црној Гори почетком XX вијека; - Наведу заједничке интересе балканских држава при формирању Балканског савеза; - Оцјене оправданост војевња Другог балканског рата; - Препричају ток операција црногорске војске у балканским ратовима; - Идентификују проблеме интеграције припојених области Црној Гори; 			

Т е м а : ПРВИ СВЈЕТСКИ РАТ 1914-1918.

Оперативни циљеви	Активности	Цијмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Критички процијене владавину краља Николе I Петровића; - Образложе међузависност технолошког развика и савремених средстава за вођење рата; - Анализирају друштвено-политичке прилике у Европи почетком XX вијека; - Упознају основне узроке избијања Првог свјетског рата; - Критички процијене оправданост повода за рат; - Оцијене ставове зарађених земаља и њихове ратне циљеве; - Демонстрирају на карти најважније фронтове и распоред зарађених страна; - Наброје најзначајније битке и најзначајније личности; - Упоредите друштвено-економске прилике у Русији и земаљама западне Европе; - Пронађу сличности и разлике између фебруарске и октобарске револуције; - Оцијене и вреднује карактер Првог свјетског рата; 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Именују факторе који су условили развој технолошких средстава за вођење рата - Критички издавају и класификују кључне узроке за избијање Првог свјетског рата - Одређује мјесто „Сарајевског атентата” у склопу Првог свјетског рата као целине - читају различите историјске изворе везане за Први свјетски рат и међусобно их упоређују - Препричавају ток рата и издавају кључне моменте - Биљежи најважније датуме, догађаје и личности из Првог свјетског рата - Описује карактер Првог свјетског рата - Друштвено-економске прилике у Русији и револуционарне смјене власти - Издавају најважније моменте револуције у Русији 	<ul style="list-style-type: none"> - Технолошки развој као претпоставка првог свјетског сукоба у историји - Технолошки развој: - Војно-политички савези (Антанга; Централне силе); - Лондонски уговор; - Версајска мировна конференција; - Посљедице свјетског сукоба - Револуција у Русији - Идеолошка и социјална основа - револуције; - Октобарска револуција; - Грађански рат; - Србија у Првом свјетском рату - Црна Гора у Првом свјетском рату - Стварање југословенске државе - Југословенска идеја; - Југословенски одбор, - Крфска декларација; - Проглашење Краљевине СХС; 	<p>Технологија</p> <p>Књижевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Развој књижевних праваца и најзначајнији представници у свијету и код нас до почетка Првог свјетског рата)

Т е м а : СВИЈЕТ ИЗМЕЂУ ДВА СВЈЕТСКА РАТА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Анализирају друштвено-политичке прилике у Европи после Првог свјетског рата; - Опишу друштвене системе у Европи у периоду између два свјетска рата, упореде њихове сличности и разлике; - Илустрату живот широких слојева народа у поменутиим системима; - Уоче технолошки развој међуратног периода и његов утицај на развој људске свијести; - Опишу процес конституисања Краљевине СХС; - Критички преиспитају историјску оправданост стварања заједничке државе Јужних Словена; - Наброје најзначајније политичке странке у КСХС и њихове лидере; - Дијагностификују основне узроке државне кризе у Краљевини Југославији; 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упоредују друштвене системе у Европи настале после Првог свјетског рата - Прави писани извјештаји о њиховим сличностима и разликама друштвених система у Европи након рата; - Препознају елементе државног социјализма у СССР-у; - Одређују историјско мјесто фашизма и фашистичких освајања - Усмено издвајају кључне моменте у процесу стварања Краљевине СХС - Учествује у групном раду ради размјене мишљења о политичком моделу новонастале државе; - Пишу извјештај о положају народа у Краљевини СХС/Југославији - Праве мало истраживање о друштвено-економском и културном развоју Краљевине СХС/Југославије 	<ul style="list-style-type: none"> - Версајска Европа - Париска мировна конференција; - Друштво народа; - Свијет грађанске демократије - Социјализам у СССР-у - Свијет фашизма и нацизма - Фашистичке агресије до почетка Другог свјетског рата; - Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца 1918-1929. - Конституисање Краљевине СХС - Централизам; - Федерализам; - Национално питање; - Краљевина Југославија од 1929-1941. - шестојануарска диктатура; - Октроисани устав; 	<p>Кључевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Развој кључевних праваца и најзначајнији представници у свијету и код нас између два свјетска рата – експресионизам, футуризам, надреализам) <p>Ликовна умјетност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Развој архитектуре; сликарство – импресионизам, надреализам, апстрактно сликарство; вајарство – одлике и представници) <p>Музичка умјетност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Атонални експресионизам, камерно-сценска и концертна музика; популарна музика: шансон, романсе, баладе, цез)

Оперативни циљеви	Активности	Цијмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Опцијене положај народа у државној заједници; - Образложе узроке увођења шестојануарске диктатуре; - Олишу привредни, друштвени и културни живот Југославије између два свјетска рата; - Вреднују резултате привредног и културног развоја Краљевине Југославије у међуратном периоду; - Критички процијене положај Црне Горе у Краљевини Југославији; 	<ul style="list-style-type: none"> - Праве извјештај о стању у Црној Гори прије 1. након уједињења - Наводи аргументе и изводи закључак о положају Црне Горе у Краљевини СХС/Југославији 	<ul style="list-style-type: none"> - Слољна политика; - Стварање Бановине Хрватске; - Улазак Црне Горе у Југословенску краљевину - дјеловање савезничких трупа у Црној Гори; Подгоричка скупштина - „Бјелаци“; „Зеленаши“; Божихна побуна; Комингски покрет; Црногорска влада и војска у емиграцији; - Црна Гора у југословенској краљевини 1918-1941. - Црна Гора у административно-територијалним подјелама КСХС/Југославије; 	

Тема : ДРУГИ СВЈЕТСКИ РАТ 1939-1945.

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Ученици треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Општу прилику у Европи уочи Другог свјетског рата; - Идентификују најзначајније уроке ратног сукоба; - Наброје најзначајније фашистичке агресије до 1939. године; - Наведете представнике фашизма и нацизма у Италији и Немачкој; - Образложите ратне циљеве зараћених земаља; - Одреди особине Хитлерове расне политике - Уоче грешке совјетског руководства уочи Другог свјетског рата; (пакт Рибентроп-Молотов) - Оцијене значај усвајања Атлантске повеље за даље вођење рата и утемељење савремених мировних организација; - Наброје најзначајније фронтове и битке Другог свјетског рата; - Илуструје положај цивилног становништва у ратним условима; - Оцијене оправданост употребе силе 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Именују главне узроке и повод за избијање Другог свјетског рата - Упоредују циљеве зараћених земаља у Првом свјетском рату са зараћеним земаљама у Другом свјетском рату - Тумаче илустрације у учебнику у контексту конкретних историјских дешавања - Хронолошки ређају догађаје и на карти показују значајније фронтове и битке Другог свјетског рата - Пишу извјештај о спољној политици Југославије у контексту европских дешавања 1919-1939. године - Издвајају из штампе неки од фелтона који се односи на Други свјетски рат и упоређују га са чињеницама које износе историјски извор - Идентификују на карти окупаторску подјелу Југославије 	<ul style="list-style-type: none"> - Ток рата 1939-1941. - Европа уочи рата, пакт Рибентроп-Молотов, ратне операције; - Преокрет у рату - Борбе на Источном фронту - (Стаљинград - Курск); - Капитулација Италије; - Искрцавање у Нормандији; - Капитулација Италије, Немачке и Јапана; - Суђење ратним злочинцима; - живот у рату - Ратна привреда, покретни отпора; - последње рата; - Југославија у рату 1941-1945. - Краљевина Југославија и Тројни пакт - Априлски рат; - Окупација и подјела Југославије; - Квислиншки режими; - КПЈ и организација усташка; 	<p>Кључевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Реализам - идеје, мотиви и представници)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - ратова у рјешавању конфликтних ситуација; - Резимирају спољну политику Краљевине Југославије између два рата; - Општу напад фашистичких земаља на Југославију и на карикулатуру подјелу Југославије; - Дефинишу разлоге брзе капитулације југословенске војске; - Пронађу разлике између дјеловања КПЈ и осталих политичких партија у априлском рату и након њега; - Наброје квантитативне формуле на југословенском простору; - Појасне основне циљеве НОР-а; - Оцијене карактеристике рата у Југославији; - Преприча ток 13-јулског устанка у Црној Гори; - Вреднује историјски значај 13-јулског устанка и оцијене допринос Црне Горе у побједи над фашизмом; 	<ul style="list-style-type: none"> - Описује квантитативне формуле и наведе циљеве њиховог дјеловања - Праве резиме 13-то јулском устанку у свом завичају - Проналазе садржаје везане за учешће и допринос Црне Горе побједи над фашизмом 	<ul style="list-style-type: none"> - четнички покрет; - Ослободилачки рат и револуција - НОП, велике битке НОР-а, органи народне власти (НОО; АВНОЈ); завршне борбе за ослобођење; - Карактеристике рата у Југославији 1941-1945. - Грађански рат и револуција; - Револуционарна смјена власти; - Борба за међународно признање ДФЈ; - Допринос побједи над фашизмом; - Црна Гора у рату 1941-1945. - Италијанска окупација, 13-јулски устанак, пљевљевска битка, развој НОП-а у Црној Гори, обнова државности – ЗАВНО за Црну Гору и Боку, ослобођење Црне Горе, допринос Црне Горе побједи над фашизмом. 	<p>Кључевност</p> <ul style="list-style-type: none"> - (Реализам – идеје, мотиви и представници)

Тема : СВИЈЕТ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XX ВИЈЕКА

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<p>Учесници треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Олишу процес и појасне разлоге формирања ОУН; - Преиспитају улогу ОУН у очувању мира у свијету; - Наброје противурјечности које су довеле до подјеле последијератног свијета на војно-политичке блокове; - Упореди друштвене системе у државама НАТО лакта и Варшавског уговора; - Пронађу сличности и разлике између Југославије и земаља тзв. народне демократије; - Повежу карактер револуције у Југославији са њеним последијератним уређењем; - Уоче најзначајније етапе југословенске борбе за међународно признање; - Информишу резултатима које је Југославија остварила у последијератном периоду; - Критички процијене привредни и друштвени развој последијератне Југославије; 	<p>Учесници:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обрадажу потребу оснивања ОУН - Дискутују о последицама формирања и дјеловања војно-политичких блокова - Праве резиме дипломатске борбе за међународно признање Југославије 1941-1945. године - Препознају карактер револуције у Југославији у контексту антифашистичке борбе у свијету - Сакупљају податаке о положају и страдању цивилног становништва у току Другог свјетског рата у Црној Гори и Југославији - Врше анкетирање у циљу објашњења ратних догађања са учесницима збивања - Именују и образлажу факторе који су условили распад СФРЈ - Изражавају свој став према разним облицима европских интеграција - Преко медија идентификује поједине последице глобализације. 	<ul style="list-style-type: none"> - Свијет у првим последијератним годинама - Колективна безбједност – ОУН; - Пова политичка карта свијета; „хладни рат“; блоковска подјела свијета; деколонизација; ратна жарништа; неолонацијизам; покрет несврстаних; - Свијет шездесетих и седамдесетих година XX вијека - Југославија у поратним годинама - Обнова земље; аграрна реформа; - Национализација, експропријација; - Информбиро; - Самоуправна и несврстана Југославија - Самоуправљање; - Привредна и друштвена реформа; - Културни и просвјетни развој; - Историјска улога Јосипа Броза; 	<p>Корелација</p> <ul style="list-style-type: none"> Географија - (опште економско-географске одлике савременог свијета; политичка карта савременог свијета) Књижевност - (развој књижевности у другој половини XX вијека – правци и представници)

Оперативни циљеви	Активности	Појмови - садржаји	Корелација
<ul style="list-style-type: none"> - Улозњау се са положајем Црне Горе у послјератној Југославији; - Именују најзначајније факторе југословенске кризе који су утицали на процес дезинтеграције; - Наведу нове облике европских интеграција; - Суочи аргументе који се одnose на процес глобализације; 	<p>Ученици:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Образлажу потребу оснивања ОУН - Дискутују о посљедицама формирања и дјеловања војно-политичких блокова - Праве резиме дипломатске борбе за међународно признање Југославије 1941-1945. година - Препознају карактер револуције у Југославији у контексту антифашистичке борбе у свијету - Сакупљају податаке о положају и страдању цивилног становништва у току Другог свјетског рата у Црној Гори и Југославији - Врше анкетирање у циљу објашњења ратних догађања са учесницима збивања - Именују и образлажу факторе који су условили распад СФРЈ - Изражавају свој став према разним облицима европских интеграција - Преко медија идентификује поједине посљедице глобализације. 	<ul style="list-style-type: none"> - Црна Гора у социјалистичкој Југославији - Свијет осамдесетих и деведесетих година XX вијека - Завршетак хладног рата и његове посљедице; - Интеграције у Европи; глобализација; - Научно-технолошки напредак; - Развој демократије; - Криза и распад СФРЈ - Економска криза почетком осамдесетих година; - Јачање национализма; - Распад СФРЈ; - Распад СФРЈ и формирање нових држава; 	

Дидактичке препоруке:

Програм историје за IV разред гимназије обухвата вријеме од почетка XX вијека па до наших дана. Програм се реализује са 2 часа седмично. Укупни годишњи фонд је 64 часа. Програм третира проблематику свјетске, европске и националне историје у назначеном периоду, који иако није дуго временско раздобље, ипак обилује крупним промјенама, социјалним и културним преокретима, ратовима, немирима и револуцијама као ниједно раздобље до сада.

Одабрани садржаји у програму историје за IV разред гимназије, чине минимум на основу којег се могу ширити и продубљивати историјска знања, помоћу којих ученици могу даље кориговати усвојена виђења и по сопственом избору допуњавати своја знања.

У циљу пуног остваривања образовних, функционалних и васпитних задатака наставе историје, наставник бира, комбинује и примјењује најефикасније облике и методе рада.

Реализација програмских садржаја за IV разред гимназије, с обзиром на узраст, требала би бити конципирана, што је више могуће, на самосталном раду ученика. Ученике треба упућивати да путем анализе, поређења и уопштавања, сами долазе до историјских сазнања. Битна претпоставка за такво усвајање знања је извођење наставе која је уско повезана са радом на историјским изворима и њиховим критичким читањем. У том контексту поред класичних, традиционалних и устаљених облика и метода рада, наставницима се препоручује да у духу активног учења примјењују и интерактивне облике рада, посебно стручне тимове ученика (ученици у групама заједнички раде на рјешавању неког проблема, тј. неки исти феномени се могу сагледавати из више различитих углова (нпр. стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Криза и распад СФРЈ итд.), при чему су стручни тимови међусобно зависни што их нужно тјера на међугимску сарадњу, размјену података и сл; рангирање (широко примјенљив облик рада у разним врстама тема који помаже ученицима да сами уоче приоритете, односе међу појавама и сл, чиме развијају способност класификовања и категорисања појава); прављење билтена на задату тему (у овом облику рада ученици пишу текстове на основу сопственог искуства, мишљења и става о одређеној теми. Њихов рад подразумијева координацију, договор око концепције, структуре, организације и теме текстова. У овој врсти рада до изражаја долази

вјежбање вјештине групног рада, усаглашавање различитих мишљења, тражење најбољег рјешења итд.); израду појмовних мапа (кључна ствар је израда појмовних оквира, односно општих појмовних прегледа за одређену област, тако да се најопштији налази на врху мреже, а испод њега се сукцесивно ређају појмови мање општости). Овакви и слични облици рада утичу на изграђивање самосталности ученичког мишљења, на његову моралну оријентацију и хуманистичку визију свијета, чиме се остварује успјешна настава историје.

5. Дидактичке препоруке

Наставницима се сугерише: употреба различитих метода рада, комбиновање фронталне наставе (предавање, излагање) са активним методама, размишљањем истраживањем, рјешавањем проблема, радом у групама, паровима, семинарски рад, пројектни рад...

Са методичког становишта, наставник при планирању рада препоручује се да води рачуна о активним облицима и методама рада, који ће ученике мотивисати и увести их у самосталан рад, уз помоћ историјске карте, извора, илустрованог градива, уџбеника и друге популарне литературе. Тако ученике уводимо и у методологију рада и оспособљавамо их за самосталан рад и самообразовање. Оперативни наставни циљеви наглашавају испуњавање начела савјесне активности ученика у усвајању нових информација и њиховом продубљавању и ширењу.

За савремени приступ настави историје су од особитог значаја и историјске екскурзије, теренски рад, обиласци музеја и то, како за стицање нових информација, тако и за развијање правилног односа према вредновању и чувању културног наслеђа.

Препоручује се да методе рада уз помоћ историјске карте, текстова, илустративног градива и графичких приказа буду саставни дио све три фазе наставног процеса – тј. фазе учења и подучавања, понављања и утврђивања, фазе провјеравања знања и оцјењивања.

При већини активних облика рада гдје ће ученици провјеравати и вјежбати своје знање и вјештине (по датим критеријумима) и поредити га са резултатима датог задатка, биће више подстицајног одушевљења, а мање оптерећености страхом од оцјене.

Методика наставе историје треба да омогући складно развијање психо-моторне, афективне и комуникативне способности ученика, подстиче слободу и креативност идеја, развија културне, естетске и интелектуалне вриједности и способности.

Колико просјечно успјешном гимназијалцу треба рада код куће за наставни предмет историја?

Наставни предмет историја изучава се у гимназијама са 2 часа седмично. Уз чињеницу да се методологија рада базира на 40-сатној радној недјељи, односно 8-сатном дневном оптерећењу, који су гарантовани највишим националним и међународним актима, сматрамо да је просјечно успјешном ученику потребно рада ван наставе, тј. кући 1- сат.

6. Корелација међу предметима

Корелације међу предметима су дате у табелама.

7. Стандарди знања (испитни каталог)

7.1. Стандарди знања

I разред:

Ученик треба да:

- зна да одреди значење историје у тумачењу прошлости људског друштва
- наброји врсте историјских извора и објашњава њихов значај за објективно упознавање историјских догађаја
- познаје начине и значај рачунања времена некада и данас
- именује велике историјске периоде правилним хронолошким редослиједом и зна њихове кључне карактеристике
- правилно употребљава историјску терминологију
- зна се оријентисати у времену и простору (уз употребу историјске карте)

- објасни значај остатака материјалне културе за сазнања о животу људи у различитим праисторијским раздобљима
- наведе и опише главне проналаске и начин живота у праисторијском добу
- зна на историјској карти пронаћи највећа праисторијска налазишта у Црној Гори и описати их
- познаје материјалне остатке праисторијских култура у Европи и зна их смјестити у простор и вријеме
- анализом историјске карте одреди подручја и ријеке око којих су настале прве високоразвијене цивилизације (наведе народе и државе)
- утемељи и опише структуру друштва и државно устројство и привредни развитак код народа раних цивилизација
- именује најзначајнија културна и научна достигнућа првих цивилизација
- препознаје значај проналаска писма за очување знања каспијим генерацијама
- оцијени значај културне баштине раних цивилизација за даљи развој човјечанства
- на карти опише природне услове и географски положај грчких области
- образложи узроке и услове за настанак грчких полиса и посљедице велике Грчке колонизације
- зна да су Грци подијељени у више полиса повезани језиком, религијом, културом и олимпијским играма
- на примјеру Спарте и Атине зна описати државно и друштвено уређење грчких полиса, привредни развитак и начин живота
- опише грчко-персијске ратове и посљедице борбе Грка за слободу
- објасни атински демократски поредак Перикловог доба и вреднује његово основно начело равноправности грађана
- анализира узроке и посљедице Пелопонеског рата
- зна да наведе и опише највећа културна достигнућа грчке цивилизације (умјетност, књижевност, филозофија, наука)
- на историјској карти одреди вријеме настанка Македонске државе, њену величину и посљедице освајања Александра Великог
- наведе главне тековине Хеленистичке културе
- зна оцијенити утицај Грчке цивилизације на модерни свијет

- на историјској карти зна приказати особености Апенинског полуострва, етничку и културну слику у предримско доба (подручје Латина, Етрураца, Грка и Картагињана)

- познаје основе друштвеног и државног устројства Рима у доба краљева и доба Републике

- анализира посљедице римских освајања за римско друштво, привреду и културу

- наведе и опише узроке пропадања републиканских органа власти и услове који су погодовали за настанак нових облика владавине (диктатура, монархија)

- познаје политички, привредни и друштвени живот у доба Царства

- оцијени значај владавине Октавијана Августа

- на историјској карти зна одредити вријеме највећег успона римске државе, њен територијални опсег (границе на сјеверу, западу, југу и истоку)

- познаје узроке привредне и друштвене кризе Царства, подјелу Царства и пропаст Западног римског царства

- утврди вријеме римске управе на простору Црне Горе и образложи римски привредни и културни утицај

- зна навести основне карактеристике хришћанства (појава, организација, ширење)

- познаје најзначајнија културна и научна достигнућа римске цивилизације (право, историографија, књижевност, умјетност)

- зна оцијенити утицај римског културног наслеђа на развој касних цивилизација

II разред:

Ученик треба да:

- Објасни помоћу карте велику сеобу народа

- Зна друштвене слојеве

- Објасни разлике између хришћанске цркве у западној Европи и Византији

- Проучи Византију као наслједницу моћних држава старог вијека

- Анализирају ислам као велику свјетску религију

- Утврди начин живота, узроке и правце сеоба старих Словена

- Анализирају досељавнаје Словена на Балкан

- Проучи однос Словена према сусједима и старосједиоцима
- Зна просторе настанка првих држава Јужних Словена
- Објасни проблеме опстанка Рашке државе
- Анализирају борбу за независност Дукље
- Утврди успон Зете у доба Војислављевића
- Објасни изглед средњовјековног града
- Дефинише трговину, занатство и банкарство као покретачку снагу развоја средњовјековне привреде
- Позна појам робноовчане привреде
- Анализирају значај крсташких ратова
- Уоче промјене у односу средњовјековног друштва према цркви
- Објасни значај настанка сталешких монархија
- Препозна проблеме средњовјековних друштвених слојева
- Позна утицај Византије на Јужне Словене
- Уоче Венецију као значајну трговачку државу повезану са јужнословенским народима
- Проучи настанак универзитета и развој умјетности
- Уоче главне умјетничке правце и значај проналаска штампарије
- Анализирају прогон Јевреја
- Проучи ширење државе Њемањића
- Објасни цркву босанску и развој државе
- Препозна значај дубровачког архива и утицај града на околне јужнословенске просторе
- Утврди значај градова у зетском приморју за немањићку државу
- Анализирају покрштавање Јужних Словена
- Наведу најзначајнија достигнућа у области књижевности, архитектуре и умјетности код Јужних Словена
- Објасни борбу албанског племства против османлија
- Утврди позиције балканских држава уоче османских освајања
- Препозна формирање српске деспотовине
- Проучи ширење територије државе Балшића
- Уоче проблеме опстанка држава Балшића и Црнојевића
- Проучи најзначајније представнике породице Црнојевића
- Препозна штампарију Црнојевића као прву државну ћириличну штампарију међу Јужним Словенима

III разред:

Ученик треба да:

- зна и објасни значај, хуманизма и ренесансе па културне и друштвене токове, новог вијека
- наброје главна географска открића и земље које су створиле нове државе
- препозна дух реформације католичке цркве
- зна које су три доминантне силе на Балкану и да им препозна унутрашњу организацију
- наведу све елементе по којима се издвајао положај Црне Горе у односу на окупиране хришћанске државе под Османском влашћу
- одреди главне идеје апсолутистичких монархија и њихове културне и економске карактеристике
- појасне руско-црногорске везе почетком 18. вијека
- зна да наброје црногорске владаре из династије Петровић-Његош
- наведу битне одлуке Декларације о независности и Декларације о људским правима и да им објасни значај за развој друштвено-економских односта током XIX вијека
- наведу главне изуме и напретке током прве и друге индустријске револуције
- појасне значај првог српског устанка и грчке револуције
- зна значај битака на Крусима и Мартинићима и улогу Петра I у стварању државних институција
- позна развој националне свијести и потребу Италије и Њемачке за уједињење
- зна да наброје домете револуције из 1848. године
- наброје сличности и разлике балканских народа у првој половини XIX вијека под Османским и Хабсбуршким царством
- зна значај Петра II – Његоша за Црну Гору на културном и дипломатском плану
- зна како је дошло до стварања књажевине Црне Горе, државних институција и појасне значај битке на Граховцу
- наведу нове државе на Европском континенту настале крајем XIX вијека
- објасни идеју радничког покрета
- наведу главне идеје националних покрета (програма) на Балкану средином XIX вијека

- појасне позицију Црне Горе уоче Вељег рата и одреди се према Херцеговачком устанку
- наброје главне битке Вељег рата и територије на које се проширила Црна Гора
- зна значај Берлинског конгреса и препозна стање на Балкану након њега
- наведу битне елементе црногорског развоја од 1878-1905. године
- зна када је донешен први црногорски устав и наведу главне политичке актере у Црној Гори
- препозна из локалне историје културно просвјетне прилике у Црној Гори од 1878-1912.г.
- наведу значајне културне институције настале у Црној Гори (1878-1912)
- опишу прилике на Балкану уоче балканских ратова
- зна за црногорске територијалне добитке из балканских ратова
- уоче проблеме везане за „скадарско питање”.

IV разред:

Ученик треба да:

- Наведете основне друштвено-политичке и економске специфичности које су обиљежиле крај XIX и почетак XX вијека;
- Наброје најзначајнија колонијална подручја великих сила;
- Опишу привредне и културне прилике у Црној Гори почетком XX вијека;
- Разликује супротстављене војно-политичке блокове формиране крајем XIX и почетком XX вијека;
- Лоцира главна кризна жаришта пред Први свјетски рат (I и II Мароканска криза, Анексиона криза и Балкански ратови);
- Правилно уочи и разликује узроке и повод избијања Првог свјетског рата;
- Наведете и на историјској карти покаже најзначајније фронтове Првог свјетског рата;
- Анализирају писане изворе везане за Први свјетски рат;
- Правилно резимира друштвено-економске и политичке прилике у Русији у првој половини XX вијека;
- Именују новоформиране државе у Европи након Првог свјетског рата;

- Схвати улогу Друштва народа у међународним односима између два свјетска рата;
- Уочи политички положај Црне Горе и Србије у међународној констелацији снага почетком XX вијека;
- Разјасни појмове „Нишка декларација”, „Југословенски одбор” , „Крфска декларација” , „Женевска конвенција”
- Схвати разлике између земаља грађанске демократије и земаља тоталитарних система (фашизам, нацизам, стаљинизам);
- Објасни процес настанка и развртка фашистичке идеологије у Италији, Њемачкој, Јапану и Шпанији;
- Зна формулисати основне карактеристике спољне политике Краљевине СХС – Југославије између два свјетска рата;
- Опишу одлике привредног и културног живота Краљевине Југославије;
- Уочи и оцијене политички и економски положај Црне Горе у Краљевини СХС – Југославији;
- Схвати узроке избијања Другог свјетског рата и повод за његов почетак;
- Схвати суштину Атлантске повеље;
- На историјској карти лоцира фронтоне Другог свјетског рата и опишу ток најзначајлијих битака;
- Уочи и дефинише основне принципе конференција великих сила (Техеран, Јалта и Потсдам)
- Схвати и опишу посљедице рата
- Сагледа положај цивилног становништва у рату, опишу мјесто и улогу Југославије у међународним односима уочи избијања Другог свјетског рата и објасни „Априлски рат”;
- Покаже на карти окупационо распарчавање и подјелу територије Краљевине Југославије;
- Објасни разлике између партизанског и четничког покрета;
- Наброје и опишу највеће борбе на југословенском ратишту;
- Уочи специфичности 13-јулског устанка и схвати суштину ослободилачког рата и социјалистичке револуције у Југославији;
- Схвати узроке почетка хладног рата и блоковске подјеле свијета;
- Објасни значај Организације Уједињених Нација у међународним односима;

- Одреди положај ФНРЈ у међународним односима и објасни улогу и значај Јосипа Броза Тита;
- Уочи основне елементе кризе југословенског друштва седамдесетих и осамдесетих година XX вијека и објасни процес дезинтеграције југословенске државне заједнице и настанак нових држава;
- Схвати значај европских интеграција; Објасни факторе који су САД омогућили доминацију у савременим међународним односима

8. Начини провјере знања и стручне оспособљености

Провјера и оцјењивање знања је најважнија и најосјетљивија фаза наставничког васпитно-образовног рада. Тражи много знања не само из струке него, прије свега, из методике наставе предмета, дидактике и психологије. Од наставничког вредновања знања ученика зависи хоће ли знање остати само на равни репродукције или ће ученици покушати да материју разумију а знање да употријебе за рјешавање задатака у школи и у свакодневном животу. Приликом провјеравања и оцјењивања наставник стиче повратну информацију о вриједностима и ставовима ученика и утиче на њих. Провјеравање знања ученика за наставнике је уједно и барометар његове успјешности у настави.

Провјеравање и оцјењивање се обавља усмено и писмено.

Елементи провјеравања и оцјењивања знања

У фази провјеравања и оцјењивања је поред основних нивоа знања (препознавање, обнављање, описивање историјских догађаја и појава) потребно је развијати такође и способности и вјештине, а при томе је потребно поштовати индивидуалне разлике.

Саопшћавање

- излагање стечених информација (знања) у усменој, писменој или графичкој форми;
- развијати способност/вјештину раздвајања битних информација од небитних о одређеном историјском догађају;
- у усменом или писменом облику правилно употријебити основну терминологију о историјском догађају;

- уз помоћ различитих наставних помагала (карте, текст, слике) сакупити информације о одређеном историјском догађају, повезати их у логичну цјелину и о њима усмено или писмено излагати.

Способности сагледавања временских и просторних историјских појава

- сакупити и средити податке о одређеном историјском периоду или догађају у правилном временском редоследу;
- потражити истовремене историјске догађаје и појаве у одређеном периоду;
- оријентисати се на историјској карти.

Историјско размисљање

- разликовати узроке и последице историјских догађаја;
- упоредити истовјетне појаве или догађаје и записати сличности или разлике;
- на основу стечених историјских знања о одређеним појавама или догађајима рећи своје мишљење о значају конкретног догађаја.

Писмена провјера знања обавља се најчешће објективним тестовима који покривају све нивое захтјевности. Ученици морају бити унапријед упознати са критеријумима како усменог тако и писменог оцјењивања. Оцјењивање је бројчано у складу са Законом о основном васпитању и образовању, а према стандардима које одређују дескриптори нивоа знања.

9. Ресурси за реализацију

9.1. Материјални услови, стандарди и нормативи за наставу хемије у основним школама

За квалитетно и ефикасно извођење наставе историје неопходна је посебно специјализована учионица. У учионици на располагању

морају бити различити уџбеници, приручници, дидактичка помагала и аудио-визуелна средства. Учионица мора имати комплете зидних историјских и географских карата.

Потребна аудио-визуелна средства су:

- графоскоп
- дијапројектор
- телевизијски пријемник
- видео рекордер
- касетофон
- компјутер са могућношћу употребе дискета и са прикључком за Интернет

Поред уџбеника препоручених од стране Министарства просвјете и науке Републике Црне Горе, наставници су слободни да се у настави користе и другим методама и приручницима за остваривање циљева предвиђених програмом.

9.2. Оквирни списак литературе и других извора

Литература за ученике:

- Славко Вукчевић - Милада Касумовић, - Горан Марковић	<p>Историја за I разред гимназије,
Подгорица, 2002.</p>
- Радован Поповић - Драган Мирановић - Драгоје Ђокић	<p>Историја за II разред гимназије,
Подгорица 2003. године</p>
- Ђорђије Борозан - Саша Кнежевић - Сант Шаботић	<p>Историја за III разред гимназије,
Подгорица, 2003. године</p>

- Шербо Растодер
- Радоје Пајовић
- Звездан Лакић

Историја за IV разред гимназије,
Подгорица, 2003. године

Литература за наставнике

- *Оксфордска историја Грчке и хеленистичког света* (приредили: Džon Bordman, Džasper Griffin i Ozvin Miri) Clio, Београд, 1999.

- *Оксфордска историја Римског света* (приредили: Džon Bordman, Džasper Griffin i Ozvin Miri) Clio, Београд, 1999.

- *Оксфордска историја средњовјековне Европe*, приредио: Džordž Holms, Clio, Београд, 1998

- Сидни Пеинтер, *Историја средњег века (284-1500)*, Clio, Београд, 1997.

- Хелмут Г. Кенигсбергер, Цери К. Боулер, Џорџ Ј. Моуз, *Европа у XVI веку*, Београд, Clio 2002.

- Доналд Х. Пенингтон, *Европа у XVII вијеку*, Београд, Clio, 2002

- Метју С. Андерсон, *Европа у XVIII вијеку*, Београд, Clio, 2002

- Хари Хердер, *Европа у XIX вијеку*, Београд, Clio, 2002

- Драгољуб Р. Живојиновић, *Усход Европe (1450-1789)*, Београд 1995.

- Чедомир Попов, *Грађанска Европа 1770-1871, Основи европске историје XIX вијека*, књ. I, *Политичка историја Европe*, књ. II, Матица српска, Нови Сад 1989.

- Пол Кенеди, *Усход и пад великих сила, Економска промјена и ратовање 1500-2000*, Подгорица, ЦИД 1999

- *Историја Османског царства*, приредио Робер Мантран, Београд, Clio, 2002

- М. Пери, *Интелектуална историја Европe*, Београд, Clio 2000

- Джон М. Робертс, *Европа 1880-1945*, Београд, Clio 2002

- Ерик Хобсбаум, *Доба експрема, Историја крајњег Двадесетог века 1914-1991*, Дерета, Београд, 2002.

- А. Митровић, *Време непријатељских, Политичка историја великих држава Европe 1919- 1939*, Подгорица, ЦИД, 1998

- Ф. Фире, *Прошлости једне илузије, Комунизма у двадесетом вијеку*, Београд 1996

- Михаил Гелер, Александар Негрич, *Утпонија на власџи, Истпорија Совјејтскоџ Савеза*, Подгорица, ЦИД, 2000
- Ернст Нолте, *Фашизам у својој епохи*, Просвета, Београд 1990
- Стеван К.Павловић, *Истпорија Балкана*, Београд, Слио, 2001
- Филип Лонгворт, *Стпваране истпочне Европје*, Београд, Слио 2002
- Волгер Лакер, *Истпорија Европје 1945-1992*. Београд, 1999.

Црна Гора:

- Жарко Шћепановић, *Крајпка истпорија Црне Горе (Од најстптаријих времена до 1796)*, ЦИД, Подгорица, 2002
- Живко Андријашевић, *Крајпка истпорија Црне Горе 1946-1918*, Conteco, Бар, 2000
- Јагош Јовановић, *Истпорија Црне Горе*, Подгорица 1995
- *Истпорија Црне Горе I-III*, Титоград, 1975
- Драгоје Живковић, *Истпорија црноџорскоџ народа I-III*, Цетиње 1991-1997.

10. Профил и стручна спрема наставника и стручних сарадника

Истпорију у гимназији може предавати онај који је стекао високошколско образовање: дипломирани истпоричар и професор истпорије и географије као и наставник истпорије и географије.

* За израду овоџ нацртпа програма комисија је користила искуства Словеније, Француске и Данске.